

STOCKHOLMS TINGSRÄTT
Avdelning 1

DOM
2020-01-10
Meddelad i
Stockholm

Mål nr
T 16779-18

PARTER

Kärande

Concetta Taliercio Mohlin, 19660117-9424
Johan Skyttes Väg 210 A
125 34 Älvsjö

Ombud: Advokaten Örjan Ingeborn
Advokatfirman Lorenius & Partners AB
Biblioteksgatan 29, 7 tr
114 35 Stockholm

Svarande

Länsförsäkringar Stockholm, 502002-6265
169 97 Solna

Ombud: Försäkringsjuristen Anette Lindholm
Länsförsäkringar AB
106 50 Stockholm

DOMSLUT

1. Käromålet ogillas.
 2. Concetta Taliercio Mohlin ska ersätta Länsförsäkringar Stockholm för dess rättegångskostnader med 210 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för denna dom till dess betalning sker. Av beloppet avser 153 000 kr ombudsarvode.
-

Dok.Id 2116611

Postadress
Box 8307
104 20 Stockholm

Besöksadress
Scheelegatan 7

Telefon
08-561 651 40

E-post:
stockholms.tingsratt.avdelning1@dom.se
www.stockholmstingsratt.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

BAKGRUND

Concetta Taliercio Mohlin (Concetta) anmälde till Länsförsäkringar Stockholm (Länsförsäkringar) den 8 mars 2016 att hon under våren 2006 insjuknat i sjukdomen Myalgic encephalomyelitis/chronic fatigue syndrome (ME/CFS), tidigare kallat kroniskt trötthetssyndrom. Av skadeanmälan framgick att sjukdomen utlösts av en mycoplasma lunginflammation som hon drabbats av under samma vår. Concetta hade vid tillfället en gällande sjuk- och olycksfallsförsäkring hos Länsförsäkringar med då tillämpliga försäkringsvillkor OSV 628:4 (villkoren).

Enligt punkten A.4 i villkoren ger försäkringen rätt till ersättning enligt de villkor som gäller när sjukdom blir aktuell. Enligt punkten H.8 i villkoren föreligger ingen rätt till ersättning för bl.a. utmattningssyndrom, utbrändhet, trötthet eller asteni. Försäkringen gäller inte heller för de sjukdomar som kan ha medicinskt samband med sådana besvär. Enligt senare gällande villkor är ME/CFS uttryckligen undantaget rätten till ersättning.

Parterna är ense om att Concetta fick diagnosen ME/CFS fastställd den 12 december 2013 och att fråga är om en diagnos med särskild diagnoskod. Concetta hade dessförinnan bl.a. blivit diagnosticerad med sjukdomen utmattningssyndrom.

Concetta beviljades genom Försäkringskassans beslut den 24 februari 2017 hel sjukersättning från och med mars 2017. Länsförsäkringar har genom beslut den 17 juni 2016, samt efter omprövningsbeslut den 10 november 2016 och den 5 november 2018, avböjt att utbetala någon försäkringsersättning.

Personförsäkringsnämnden har avgett yttrande den 10 maj 2017 med bedömningen att det inte finns skäl att ändra Länsförsäkringars beslut. Personförsäkringsnämnden ifrågasatte inte att Concetta led av ME/CFS i och för sig utan hänförde sig till frågan om påstått medicinskt samband.

YRKANDEN OCH INSTÄLLNING

Concetta har yrkat att Länsförsäkringar ska förpliktas att till henne betala 443 000 kr, jämte ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen från den 17 juli 2016 till dess betalning sker.

Länsförsäkringar har bestritt käromålet. Ett belopp om 265 800 kr samt ränta från den 24 mars 2017 har vitsordats som skäligt i och för sig.

Båda parterna har yrkat ersättning för sina rättegångskostnader.

GRUNDER**Concetta***Rätten till försäkringsersättning*

Concetta lider av sjukdomen ME/CFS, vilket berättigar henne till försäkringsersättning enligt de gällande villkoren.

ME/CFS omfattas inte av undantagen i försäkringen och har heller inget medicinskt samband med de angivna undantagen.

Beräkning av ersättningen

Invaliditetskapital utgår vid förvärvsmässig invaliditet med 50 procent enligt punkt G.1.2 i villkoren. Invaliditetskapitalet var 886 000 kr, varför det yrkade beloppet uppgår till 443 000 kr.

Länsförsäkringars tolkning av punkten G.1.2 i villkoren är felaktig. Åldersavdraget ska tillämpas först när förvärvsmässig invaliditet inträdde och kan bli högst 20

procentenheter. Förvärvsmässig invaliditet inträdde den 11 december 2013, när Concetta var 47 år. Vid ett åldersavdrag ska 354 400 kr utbetalas ($886\,000 \times 0.8 / 2$).

Ränta

Dröjsmålsränta ska utgå från tidpunkten 30 dagar efter det att skadeanmälan har gjorts och den utredning har lagts fram som skäligen kan begäras enligt 4 § tredje stycket respektive 6 § räntelagen samt 7 kap. 1 § andra stycket försäkringsavtalslagen. I vart fall vid Länsförsäkringars beslut att inte betala försäkringsersättning den 17 juni 2016 fanns det tillräcklig utredning för att reglera skadan och ränta ska därmed utgå från den 17 juli 2016.

Länsförsäkringar

Rätten till försäkringsersättning

Concetta har inte sjukdomen ME/CFS. Det föreligger inte någon rätt till försäkringsersättning för Concettas besvär.

För det fall tingsrätten anser att Concetta lider av ME/CFS föreligger ändå inte någon rätt till försäkringsersättning, eftersom de besvär som Concetta lider av – i form av utmattningssyndrom, depression, trötthet och asteni – är undantagna från ersättning i enlighet med punkten H.8 i villkoren.

Försäkringsersättning kan heller inte utgå eftersom det finns ett medicinskt samband mellan ME/CFS och Concettas besvär av utmattningssyndrom, depression och trötthet. Enligt punkten H.8 i villkoren finns ingen rätt till ersättning för sjukdomar som kan ha medicinskt samband med sådana besvär.

Beräkning av ersättningen

Enligt försäkringsbrevet uppgår försäkringsbeloppet till 886 000 kr. Från detta belopp avräknas 10 procent för varje år som Concettas ålder överstiger 45 år vid tidpunkten för förvärvsmässig invaliditet. Försäkringskassan fattade den 24 februari 2017 beslut om sjukersättning och fastställde att Concettas arbetsförmåga blev stadigvarande nedsatt år 2016. Den förvärvsmässiga invaliditeten ska därmed räknas från år 2016. Concetta, som är född i januari 1966, var således 49 år vid tillfället. Försäkringsbeloppet som kvarstår efter avräkning med 40 procent enligt punkten G.1.2 i villkoren är 531 600 kr. Vid hel förvärvsmässig invaliditet ska enligt punkten G.1.2 i villkoren halva försäkringsbeloppet utbetalas, dvs 265 800 kr.

Ränta

Dröjsmålsränta ska utgå från tidpunkten 30 dagar efter Försäkringskassans beslut om sjukersättning, dvs. från den 24 mars 2017.

UTVECKLING AV TALAN**Concetta**

Concetta, som nu är 53 år, har varit sjuk sedan år 2006 då hon insjuknade i luftvägsinfektion som sedan övergått i ME/CFS. Hon är gift och har två barn. Fram till dess att hon blev sjuk arbetade hon som jurist på Rädda Barnen.

Forskningen kring ME/CFS har gått framåt och studier pågår på flera håll i världen. Forskarna tycks nu vara eniga om att ME/CFS är en autoimmun sjukdom som inte har något samband med att vara utarbetad, ha "gått i väggen" eller liknande oklara förklaringar. Initial sammanblandning mellan utmattningssyndrom och ME/CFS är emellertid vanlig. ME/CFS klassificeras som en sjukdom i nervsystemet och har diagnoskoden G 93:3. Ny forskning visar ett komplext samspel mellan infektioner,

immunförsvar och energimetabolism vid ME/CFS. Professor emeritus Anders Rosén vid Linköpings Universitet har uppgett att det finns mycket belägg för att majoriteten av alla personer som insjuknar i ME/CFS har haft någon form av infektion som trigger eller starthändelse.

Concettas diagnos är fastställd efter lång utredning av två specialistmottagningar för ME/CFS och med ett par års mellanrum. Det finns ett tydligt samband mellan luftvägsinfektionen och hennes insjuknande i ME/CFS. Gemensamt för de flesta med diagnosen är att sjukdomen börjar med ett infektionstillstånd. I maj 2019 har Concetta varit sjuk i tretton år och har, trots olika behandlingar, försämrats under åren. Det är helt i överensstämmelse med sjukdomens dåliga prognos. Långtidsprognosen för ME/CFS är betydligt sämre än vid utmattningssyndrom. Utmattningssyndrom svarar på behandling vilket ME/CFS inte gör.

Concettas försäkring hos Länsförsäkringar omfattar bland annat ersättning vid sjukdom med ett invaliditetskapital om max 886 000 kr. Det villkor som är aktuellt i tvisten, punkten H.8 under avsnitt 1.2.2 (inskränkningar för vissa sjukdomar), innehåller två begränsningar som Länsförsäkringar åberopar. Det gäller dels första stycket: "För följande sjukdomar föreligger ingen rätt till ersättning [...] utmattningssyndrom, utbrändhet, trötthet eller asteni", dels andra stycket: "Försäkringen gäller inte heller för de sjukdomar som kan ha medicinskt samband med ovanstående besvär". ME/CFS är inte upptagen bland de sjukdomar som är undantagna från ersättning. Det finns heller inget samband mellan ME/CFS och utmattningssyndrom. De har olika utgångspunkter och är inte en följd av varandra. I senare villkor för samma försäkring har Länsförsäkringar angett sjukdomen ME/CFS undantagen från försäkringen, vilket rimligen innebär att även Länsförsäkringar nu accepterar ME/CFS som en egen sjukdom.

Förvärvsmässig invaliditet är enligt punkten F.5 i villkoren den bestående nedsättningen av den försäkrades arbetsförmåga till följd av sjukdom. Arbetsförmågan anses bestående nedsatt när samtliga möjligheter till arbete i annat yrke prövats. En

förutsättning för att rätten till ersättning för förvärvsmässig invaliditet ska prövas, är att den framtida arbetsförmågan bedöms vara bestående nedsatt med minst 50 procent. Försäkringskassan beviljade den 24 februari 2017 Concetta hel sjukersättning till följd av sjukdomen.

Länsförsäkringar

Concetta har i skadeanmälan angett att sjukdomen inträffade på våren 2006. Då kom enligt Concetta läkare hem till henne i sjukbil. Hon har i skadeanmälan vidare uppgett att hon fick en mycoplasma lunginflammation på våren 2006 vilken enligt Concetta ska ha utlöst sjukdomen. Hon har i anmälan uppgett att hon fick diagnosen ME/CFS den 10 september 2013.

ME/CFS är ett mycket omdiskuterat tillstånd. Inom läkarkåren råder ingen enighet om att tillståndet överhuvudtaget finns. Socialstyrelsen har i en rapport, utgiven i december 2018, konstaterat att det inte finns någon vetenskaplig bevisad orsak till ME/CFS. Det finns många obevisade hypoteser kring uppkomst, förlopp, behandling etc. som inte har gått att vetenskapligt bevisa. Försäkringskassan har efterfrågat ett försäkringsmedicinskt beslutsstöd för ME/CFS, men ett sådant har inte varit möjligt att upprätta på grund av avsaknad av evidens.

Enligt journalanteckningar från Älvsjö Vårdcentral sökte Concetta läkare den 23 september 2011 för utmattningsdepression. Diagnosen var ”depressiv episod”. I journalanteckningar noterades ”Sedan i januari sjukskriven för utmattningsdepression, initialt gått hos företagshälsovården för detta, men går nu hos privatläkare dr Anna Hidenius i City. Haft en ångest- och depressionsproblematik där depressionsdelen svarat bra på behandling med SSRI. Kvarstående besvär med ångest som sköts av privatläkaren, denne sköter även sjukskrivningen. Har problem med koncentrationssvårigheter, trötthet och dålig sömn.” Diagnosen vid läkarbesök den 11 juni 2012 och 17 augusti 2012 var ”trötthetssyndrom efter virusinfektion”. Senare diagnoser var ”sjukdomskänsla och trötthet”. Den 11 april 2013 sattes diagnosen

”utmattningssyndrom”. Concetta var sjukskriven under denna diagnos samt sömnstörning fram till att hon fick diagnosen ME/CFS. Hon var sedan sjukskriven under diagnoserna ME/CFS samt utmattningssyndrom. Från den 21 december 2015 är diagnosen enbart ME/CFS.

Concettas ärende har varit föremål för bedömning av medicinska rådgivare. Olof Sydow, som är specialist i neurologi, har anfört att man av oklara skäl valt att omklassificera den psykiatriska diagnosen till en neurologisk diagnos utan att gå igenom diagnoskriterier för ME/CFS och diskutera differentialdiagnoser, framför allt utmattningsdepression. Han konstaterar även att god kognitiv förmåga konstaterades på Danderyds sjukhus den 22 oktober 2014 vilket inte överensstämmer med kriterierna för ME/CFS. Olof Sydow konstaterar också att någon virusinfektion år 2006 inte finns dokumenterad. Specialisten i psykiatri, Stephan Albert, har sammanfattningsvis gjort bedömningen att den psykiska problematiken hos Concetta är präglad av utmattning och trötthet som tydligt undantas från ersättning.

Som framgår av de medicinska rådgivarnas utlåtanden uppfyller Concetta inte uteslutningskriteriet för kroniskt trötthetssyndrom och inte heller kriteriet smärta eller det neuropsykologiska kriteriet. Oavsett diagnosättning så är Concettas besvär i form av trötthet och utmattning undantagna från försäkringsersättning enligt gällande försäkringsvillkor, då det föreligger medicinskt samband mellan ME/CFS och Concettas besvär av utmattningssyndrom, depression och trötthet.

DOMSKÄL

Concetta har hörts under sanningsförsäkran. På hennes begäran har vittnesförhör hållits med hennes make Mikael Mohlin samt Anna Lindqvist, specialistläkare i allmänmedicin, och Ulla Lindbom, specialistläkare i neurologi, som båda tidigare har arbetat på ME/CFS-mottagningen vid Stiftelsen Stora Sköndal. Jonas Bergquist, professor i neurokemi, har på Concettas begäran hörts som sakkunnig.

På Länsförsäkringars begäran har det hållits sakkunnigförhör med Olof Sydow, specialistläkare och docent i neurologi, samt Stephan Albert, specialistläkare i psykiatri och rättspsykiatri.

Båda parterna har åberopat skriftlig bevisning i form av bl.a. skadeanmälan, beslut från Försäkringskassan, läkarutlåtanden och journalanteckningar. Concetta har även åberopat syn av ett videoklipp från ett TV-inslag.

Allmänna utgångspunkter för tingsrättens bedömning

Det är försäkringstagaren som ska bevisa att det har inträffat en sådan händelse som ger honom eller henne rätt till ersättning. I denna typ av mål, som avser egen konsumentförsäkring, anses försäkringstagaren ha fullgjort sin beviskyldighet om det med hänsyn till alla omständigheter framstår som mer antagligt att försäkringsfall föreligger än att så inte är fallet (NJA 1984 s. 501 I och II, jfr NJA 2017 s. 642, se även Bengtsson, Försäkringsrätt, 2019, JUNO, avsnitt 2.7). Det är ostridigt att Concetta har en bestående nedsatt arbetsoförmåga till följd av sjukdom. Däremot är det tvistigt om hennes arbetsoförmåga har orsakats av att hon lider av ME/CFS eller någon annan näraliggande sjukdom så som utmattningssyndrom. Det är Concetta som ska bevisa sitt påstående att hon uppfyller kriterierna för ME/CFS.

Den fråga som är avgörande i målet är emellertid om undantagsregeln i villkoren är tillämplig på Concettas besvär och om Concetta därmed har rätt till ersättning eller inte. I sådana frågor är det istället försäkringsgivaren som har bevisbördan för att det finns sådana faktiska förhållanden som gör att ett undantagsvillkor är tillämpligt. Beviskravet motsvarar vad som normalt gäller i tvistemål, dvs. att det ska vara styrkt (NJA 1986 s. 470 och NJA 1990 s. 93). Länsförsäkringar ska alltså styrka, utan någon bevislättnad, att Concettas sjukdom omfattas av undantagsvillkoret.

Uppfyller Concetta kriterierna för ME/CFS?*Allmänt om ME/CFS*

I målet har det getts in ett omfattande underlag kring diagnosen ME/CFS. Av detta underlag har bl.a. följande framkommit. Det råder skilda ståndpunkter och värderingar om diagnosen. ME/CFS är en så kallad uteslutningsdiagnos med komplex symtombild som är svår att fastställa. Det pågår forskning för att hitta biomarkörer för ME/CFS, vilket skulle kunna göra det möjligt att fastställa diagnosen utifrån objektiva undersökningsfynd i blodprov eller ryggvätskeprov. I dagsläget saknas emellertid sådana möjligheter och diagnosen ställs utifrån ett antal kriterier efter genomgång av patientens sjukdomshistoria och uppgivna symtombild, läkarens undersökning samt uteslutande av andra sjukdomar.

Det är ostridigt att ME/CFS är en sjukdom med egen diagnoskod. Båda parterna har hänfört sig till rapporter om ME/CFS som år 2018 har getts ut av Socialstyrelsen respektive Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU). Av rapporterna framgår att det finns flera olika diagnoskriterier för ME/CFS (däribland de s.k. Kanada-kriterierna) som delvis överlappar varandra, och att det inte råder internationell konsensus om dessa. Det finns även olika synsätt på vilka sjukdomar och tillstånd som ska uteslutas innan diagnos ställs, samt vilken samsjuklighet som kan finnas. Kriterierna för ME/CFS överlappar dessutom i stor utsträckning kriterierna för andra tillstånd där långvarig trötthet eller utmattning är ett utmärkande drag, till exempel utmattningssyndrom och fibromyalgi.

Ulla Lindbom och Anna Lindqvist har uppgett att de vid ME/CFS-mottagningen vid Stiftelsen Stora Sköndal har utgått från Kanada-kriterierna för att ställa diagnosen ME/CFS. Även de sakkunniga som Länsförsäkringar har åberopat, Olof Sydow och Stephan Albert, har ansett att Kanada-kriterierna ska tillämpas för att fastställa ME/CFS. Tingsrättens finner därför att Kanada-kriterierna ska ligga till grund för bedömningen om Concetta lider av ME/CFS eller inte.

Kanada-kriterierna är sju till antalet och beskrivs i SBU:s rapport enligt följande.

- A. Oförklarlig och ihållande, svår fysisk och mental utmattning som leder till avsevärd minskning av aktivitetsnivån.
- B. Ansträngningsutlöst försämring (PEM) som "vanligen" pågår mer än 24 timmar.
- C. Sömnstörningar eller sömn som inte leder till återhämtning.
- D. Avsevärd smärta i leder, muskler eller huvudvärk av ny typ eller svårighetsgrad.
- E. Minst två kognitiva eller neurologiska symtom, t.ex. koncentration, minne, förvirring, känslighet för ljud och ljus, muskelsvaghet.
- F. Minst ett symtom från två av nedanstående kategorier:
 - Autonomt (t.ex. ortostatisk intolerans, illamående, IBS)
 - Neuroendokrint (t.ex. temperaturkänslighet, viktförändring, stresskänslighet)
 - Immunologiskt (ömma lymfknutor, sårig hals, överkänslighet för mat, kemikalier etc.)
- G. Symtomen måste ha pågått under minst 6 månader i följd.

Concettas sjukdomsbild

Concetta har på ett detaljerat och trovärdigt sätt berättat i förhör att hon känner en extrem trötthet och energibrist. Hon har bl.a. beskrivit det som att hon har en ständig influensakänsla med värk i leder och muskler. Hon har bara energi under maximalt en timme per dag och orkar inte promenera mer än 50 meter innan hon drabbas av yrsel. Efter en större ansträngning kommer en krasch då hon kan behöva lägga sig i ett mörkt rum under en vecka. Symtomen har kommit smygande sedan år 2006 och hon har hela tiden blivit sämre, trots flera försök att genomgå rehabilitering. Även Mikael Mohlin, make till Concetta, har i förhör berättat att Concetta tillbringar större delen av sina dagar sängliggande och att hennes tillstånd gradvis har försämrats.

Tingsrätten konstaterar att det inte råder någon tvekan om att Concetta lider av svåra besvär som får stor påverkan på hennes liv. Det tingsrätten nu har att ta ställning till är om det är visat att Concetta uppfyller kriterierna för ME/CFS eller inte.

Parterna är överens om att Concetta fick diagnosen ME/CFS fastställd den 12 december 2013. Concetta har uppgett att hennes sjukdom utlöstes av en

mycoplasma lunginflammation våren 2006, men att symtomen för ME/CFS kom senare. Såvitt framkommit finns detta sjukdomstillfälle inte journalfört.

Länsförsäkringar har ifrågasatt att Concettas sjukdom inleddes redan år 2006.

Tingsrätten konstaterar att det av Socialstyrelsens och SBU:s rapporter framgår att det inte finns några vetenskapliga belägg för orsakerna bakom ME/CFS. Att tillståndet kan utlösas av en infektion är en hypotes, men den har inte kunnat beläggas och ingår inte heller i Kanada-kriterierna för ME/CFS. Frågan om Concettas besvär utlöstes av infektionen år 2006 saknar därmed betydelse för bedömningen om hon uppfyller de kriterier för ME/CFS som tingsrätten nu ska pröva.

I målet har det getts in journalanteckningar från åren 2006–2016 från vårdcentraler, Danderyds sjukhus samt ME/CFS-mottagningen vid Stiftelsen Stora Sköndal. För perioden 2007–2010 saknas dock journaler. Av materialet framgår att Concetta mellan åren 2011 och 2013 bland annat fått diagnoserna depressiv episod, trötthetssyndrom efter virusinfektion (med diagnoskoden G 9:33, dvs. densamma som för beteckningen ME/CFS), sjukdomskänsla och trötthet samt utmattningssyndrom. Det finns även noterat att Concetta har uppgett att hon har varit sjukskriven för utmattningsdepression, initialt hos företagshälsovården och därefter hos en privat psykiatriker. Concetta har i förhör berättat att hon uppsökte psykiatrikern på grund av sömnsvårigheter och att hon fick det antidepressiva läkemedlet Cipralext samt sömntabletter utskrivet.

Concetta blev sedan remitterad till ME/CFS-mottagningen på Danderyds sjukhus där hon genomgick en utredning och fick diagnosen ME/CFS fastställd i december 2013. I journalanteckningarna från Danderyds sjukhus den 12 december 2013 noterades att Concetta uppfyllde kriterierna för både utmattningssyndrom och ME/CFS och hon diagnosticerades med båda diagnoserna fram till den 30 juni 2014 då det vid ett återbesök enbart antecknades att Concetta har ME/CFS. Efter att ha genomgått ett rehabiliteringsprogram vid Danderyds sjukhus blev Concetta i juni 2015 patient vid ME/CFS-mottagningen vid Stiftelsen Stora Sköndal. Efter en s.k. teamkonferens med

ett vårdteam som bestod av två överläkare och en sjuksköterska antecknades det även vid denna mottagning att Concetta hade diagnosen ME/CFS.

Anna Lindqvist och Ulla Lindbom, som har hörts under huvudförhandlingen, har båda arbetat som specialistläkare i allmänmedicin respektive neurologi på ME/CFS-mottagningen vid Stiftelsen Stora Sköndal och har varit behandlande läkare för Concetta under olika perioder. De är båda överens om att Concetta uppfyller kriterierna för ME/CFS och att det inte är samma sak som utmattningssyndrom eller utbrändhet.

Anna Lindqvist har bl.a. uppgett att utmattningssyndrom inte är en tänkbar differentialdiagnos eftersom Concetta gradvis blivit sämre och att det är en försvinnande liten andel patienter med utmattningssyndrom som inte kunnat återgå till ett väsentligen normalt liv efter den rehabilitering som Concetta genomfört. Beträffande smärtekriteriet för ME/CFS har Anna Lindqvist uppgett att Concetta uppfyller det genom sina besvär med huvudvärk och muskelvärk, men att det kriteriet inte är obligatoriskt och att smärtan inte behöver vara konstant.

Ulla Lindbom har uppgett att Concetta är en typisk ME/CFS-patient och att hon är väl utredd för andra sjukdomar som kan ge liknande symtom. Smärta är inte det mest framträdande symtomet hos Concetta, men hon uppfyller smärtekriteriet med anledning av hennes huvudvärk och ryggsmärtor. Enligt Ulla Lindbom är det mycket vanligt att ME/CFS-patienter först diagnosticeras med utmattningssyndrom innan symtomen för ME/CFS upptäcks. Även Jonas Bergquist har uppgett att ME/CFS ofta misstas för utmattningssyndrom inom primärvården. Det är vanligt att man även ställer andra diagnoser så som depression eller infektion och det kan ta många år för en patient att få en ME/CFS-diagnos fastställd.

Länsförsäkringar har å sin sida åberopat yttranden från och sakkunnigförhör med Olof Sydow, specialistläkare och docent i neurologi, och Stephan Albert, specialistläkare i psykiatri och rättspsykiatri. Enligt Olof Sydow har Concetta från och med år 2011–

2012 uppvisat symtom som överensstämmer med ME/CFS, med undantag för att hon inte uppvisat symtom på signifikant smärta. Eftersom ME/CFS är en uteslutningsdiagnos krävs det dessutom att andra sjukdomar som kan ge samma symtom har uteslutits, vilket inte är uppfyllt i Concettas fall. Bland annat har det inte beaktats att Concetta under flera år har behandlats med en hög dos av Cipralex och att huvudvärk och yrsel är en vanlig biverkning av det läkemedlet.

Stephan Albert har uppgett att Concetta inte uppfyller kriterierna smärta eller neurokognitiva besvär. Han har instämt i Olof Sydows bedömning att det inte är tillräckligt utrett att andra sjukdomstillstånd är uteslutna i Concettas fall. Såväl Olof Sydow som Stephan Albert har uppgett att Concetta däremot uppfyller kriterierna för utmattningssyndrom.

De åberopade läkarnas bedömningar avseende Concettas diagnos skiljer sig alltså åt. I praxis har det uttalats att det i dessa situationer rent principiellt inte finns anledning att ge försteg åt den ene eller andre läkarens bedömning, men att det är naturligt att särskilt beakta bedömningar av läkare som har speciell kompetens på det aktuella området. Avgörande blir dock vilka skäl som respektive läkare åberopar till stöd för sina slutsatser. Vid värderingen av de skäl som läkarna gett för sina slutsatser måste också beaktas vilket underlag de haft tillgång till vid sina bedömningar (NJA 2001 s. 657).

Alla de i målet hörda läkarna får bedömas ha en speciell kompetens inom sina respektive områden och underlaget för deras bedömningar har i stort sett varit detsamma. Av utredningen i målet har det framgått att ME/CFS är en komplex sjukdom som fortfarande är relativt outforskad och som har många gemensamma symtom med andra sjukdomar, t.ex. utmattningssyndrom. Concetta har diagnosticerats med andra näraliggande sjukdomar innan hon fick diagnosen ME/CFS och parallellt med att hon diagnosticerades med ME/CFS. Tingsrätten konstaterar att det är möjligt att Concetta samtidigt uppfyller kriterierna för både ME/CFS och t.ex. utmattningssyndrom.

Enligt tingsrättens mening har det inte framkommit några skäl att ifrågasätta Concettas egen beskrivning av sina svårigheter, som stämmer överens med det som är känt om ME/CFS. Även om det inte tydligt framgår av journalanteckningarna att Concetta uppfyller kriteriet om avsevärd smärta i leder, muskler eller huvudvärk av ny typ eller svårighetsgrad, får det anses framgå av Concettas egen berättelse samt Anna Lindqvists och Ulla Lindboms bedömningar att även det kriteriet är uppfyllt.

Beträffande uteslutningskriteriet tar tingsrätten i beaktande att Concetta har utretts och behandlats av två olika specialistmottagningar för ME/CFS och fått diagnosen fastställd med ett par års mellanrum. Anna Lindqvist och Ulla Lindbom, som har särskild kunskap om ME/CFS, har båda varit tydliga med att de anser att Concetta är väl utredd och rätt diagnosticerad med ME/CFS. Det är även denna diagnos som har legat till grund för Försäkringskassans beslut år 2016 att bevilja Concetta hel sjukersättning, efter bedömningen att hon har en stadigvarande nedsatt arbetsförmåga till följd av sina besvär.

Mot denna bakgrund gör tingsrätten bedömningen att den utredning som Länsförsäkringar lagt fram inte utgör tillräcklig motbevisning för att Concetta skulle ha feldiagnosticerats vid de båda specialistmottagningarna. Sammantaget anser tingsrätten att Concetta genom den framlagda utredningen har gjort det mer antagligt att hon lider av ME/CFS än att så inte är fallet.

Omfattas Concettas besvär av undantagen från försäkringsersättning?

Tingsrätten har härfter att ta ställning till om Concetta på grund av sin sjukdom ME/CFS har rätt till försäkringsersättning, eller om sjukdomen omfattas av den aktuella undantagsbestämmelsen i villkoren. I målet har det inte gjorts gällande något annat än att det är villkoren i dess lydelse per den 1 januari 2006 som är tillämpliga mellan parterna. I punkten H.8 i villkoren anges de sjukdomar som är undantagna från rätten till ersättning. Bestämmelsen lyder enligt följande (i relevanta delar):

Inskränkningar för vissa sjukdomar

För följande sjukdomar föreligger ingen rätt till ersättning:

- Rygg-, led- eller muskelbesvär som inte kan påvisas vara orsakade av olycksfallsskada.
- Fibromyalgi eller kroniskt smärttillstånd.
- Utmattningssyndrom, utbrändhet, trötthet eller asteni.
- Depressiva tillstånd.
- Amalgamförgiftning.

Försäkringen gäller inte heller för de sjukdomar som kan ha medicinskt samband med ovanstående besvär. [...]

Concetta har gjort gällande att villkoret ska tolkas så att ME/CFS inte är undantaget från ersättning eftersom sjukdomen inte anges i undantagsbestämmelsen. Det faktum att Länsförsäkringar i senare villkor för samma försäkring har lagt till ME/CFS bland undantagen talar, enligt Concetta, för att Länsförsäkringar först på senare tid accepterat ME/CFS som en egen sjukdom som ska undantas från försäkringsersättning.

Länsförsäkringar har däremot gjort gällande att de besvär som Concetta lider av, i form av utmattningssyndrom, depression, trötthet och asteni, uttryckligen är undantagna från ersättning, oavsett vilken diagnos som har ställts för besvären.

Concetta inställning är att det inte finns något medicinskt samband mellan ME/CFS och utmattningssyndrom, eftersom utmattningen och ME/CFS inte är en följd av varandra, medan Länsförsäkringar menar att ett sådant samband finns.

Vid tolkningen av ett försäkringsvillkor är det i första hand ordalydelsen som får betydelse vid bestämmande av avtalets innehåll. Först när ordalydelsen inte ger något besked, eller när den ger utrymme för olika tolkningar, kan ledning hämtas i systematiken och de övriga försäkringsvillkoren. Även andra faktorer kan ha betydelse, t.ex. klausulens syfte och vad som sakligt sett är en förnuftig och rimlig reglering (NJA 2018 s. 834, jfr t.ex. NJA 2001 s. 750 och NJA 2006 s. 53).

Av ordalydelsen i det aktuella villkoret framgår att vissa sjukdomar, bl.a. utmattningssyndrom, utbrändhet, trötthet eller asteni, inte ger rätt till ersättning. Det framgår inte av ordalydelsen att undantagen enbart skulle vara begränsade till vissa specifika diagnoser, låt vara att ordet ”sjukdomar” anges i rubriken. Bland undantagen finns istället besvär och tillstånd som kan kopplas till flera olika diagnoser, t.ex.

”depressiva tillstånd” i fjärde punkten. Ett annat exempel är undantaget för ”rygg-, led- eller muskelbesvär” i första punkten, som kan förekomma vid flera olika diagnoser. På samma sätt är ”utbrändhet” eller ”trötthet” inte en särskild diagnos, utan en beskrivning av symtom.

I punkten H.8 andra stycket hänvisas också till de ”ovanstående besvär” som finns listade i bestämmelsens första stycke. Ordet ”besvär” ger ytterligare stöd för att det är just en typ av besvär som är avsedd att undantas från försäkringen, oavsett vilken sjukdom eller diagnos de kan kategoriseras under. Villkoret kan inte heller tolkas så att det får någon betydelse om sjukdomen klassificeras som psykisk eller neurologisk. Det bör inte heller ha någon betydelse om orsaken till besvären är t.ex. utarbetning eller en infektion.

Eftersom ordalydelsen är klar finns det ingen anledning att söka ledning i annan tolkningsdata. Det kan emellertid konstateras att en sådan innebörd av villkoret som nu redogjorts för också synes bäst stämma överens med villkorets syfte, som får antas vara att undanta vissa särskilt angivna och ofta svåradiagnosticerade besvär som inte går att fastställa utifrån objektiva faktorer. Det faktum att Länsförsäkringar vid ett senare tillfälle har lagt till i villkoren att försäkringen inte gäller för ME/CFS får närmast tolkas som ett förtydligande av att tillståndet är avsett att omfattas av undantagsvillkoret.

Av utredningen i målet har det framgått att Concetta lider av just extrem trötthet och utmattning, vilket är det huvudsakliga symtomet vid ME/CFS. Med hänsyn till det anförda anser tingsrätten att villkoret bör ges den innebörd som Länsförsäkringar hävdar, nämligen att de besvär som Concetta lider av, och som diagnosticerats som ME/CFS, är undantagna från ersättning.

Under alla förhållanden omfattas Concettas sjukdom av den bredare formuleringen i villkorets andra stycke, nämligen att försäkringen inte heller gäller för de sjukdomar

som kan ha medicinskt samband med de besvär som anges i första stycket, eftersom ME/CFS har samband med besvär som trötthet och utmattning.

Rättegångskostnader

I enlighet med 18 kap. 1 § rättegångsbalken ska Concetta, såsom förlorande part, ersätta Länsförsäkringars rättegångskostnader. Länsförsäkringar har yrkat ersättning för rättegångskostnader med totalt 210 000 kr. I det yrkade beloppet ingår ombudsarvode för 102 timmars arbete à 1 500 kr, vilket totalt blir 153 000 kr. Resterande del avser sakkunnigbevisning.

Concetta har överlåtit till tingsrätten att bedöma skäligheten av Länsförsäkringars rättegångskostnader. Hon har invänt att det ingår i ett försäkringsbolags verksamhet att föra en sådan process som är aktuell i målet.

Enligt 18 kap. 8 § rättegångsbalken ska ersättning för rättegångskostnader fullt motsvara kostnaden för rättegångens förberedande och talans utförande samt arvode till ombud eller biträde, såvitt kostnaden skäligen varit påkallad för tillvaratagande av partens rätt. Ersättning ska enligt samma lagrum också utgå för partens arbete och tidsspillan i anledning av rättegången. Även sådant arbete som har utförts av personal som en part har anställt ger rätt till ersättning (SOU 1938:44 s. 238, NJA 1991 s. 28 och NJA 2009 s. 441). Länsförsäkringar har således rätt till ersättning för det arbete som bolagets försäkringsjurist har utfört i anledning av rättegången.

Högsta domstolen har i NJA 2009 s. 441 uttalat att det i många fall är förenat med mycket stora svårigheter att i ett enskilt mål någorlunda exakt fastställa den verkliga kostnaden för en part som använt egen anställd personal för arbetet med processen. I en situation som den förevarande, där det inte finns någon utredning om de verkliga kostnaderna, ska ersättningen bestämmas med utgångspunkt i vad en måttlig kostnad för ett externt ombud skulle ha uppgått till.

Med ovanstående utgångspunkt saknas det anledning att ifrågasätta den timkostnad som Länsförsäkringar har yrkat ersättning för. Det saknas även anledning att ifrågasätta Länsförsäkringars uppgift om tidsåtgången för det arbete som bolaget har utfört. Tingsrätten konstaterar i det hänseendet att båda parterna har lagt ner ungefär lika många timmar för arbetet med processen.

De av Länsförsäkringar yrkade rättegångskostnaderna får således anses vara skäligen påkallade för tillvaratagande av Länsförsäkringars rätt. Concetta ska därmed ersätta Länsförsäkringar för det yrkade beloppet. På beloppet ska ränta utgå enligt lag.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (TR-02)

Överklagande ska ha kommit in till tingsrätten senast den 31 januari 2020. Det ska framgå av överklagandet att det riktar sig till Svea hovrätt. Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva målet.

Bertil Sundin

Lena Carlberg Johansson

Peter Olivecrona

Hur man överklagar

Dom i tvistemål, tingsrätt

TR-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandet har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv tingsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.

Det är inte säkert att du kan lägga fram nya bevis. Vill du göra det ska du förklara varför du inte lagt fram bevisen tidigare.

Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller en ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför.

Tala också om ifall du vill att motparten ska komma personligen vid en huvudförhandling.

4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.
Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till tingsrätten. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Tingsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar tingsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till hovrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även hovrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till hovrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Hovrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med tingsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.